

Postanowienie z dnia 14 maja 2009 r., I CSK 427/08

Na podstawie art. 182¹ § 1 k.p.c. umorzeniu podlegają postępowania tylko w tych sprawach, w których dochodzone roszczenia mogą być zgłaszane i uznawane w postępowaniu upadłościowym.

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Wojciech Katner

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta m.st. W. przeciwko syndykowi masy upadłości Przedsiębiorstwa Państwowego W. Wytwórni Wódek "K." w W. o wydanie nieruchomości, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 maja 2009 r. skargi kasacyjnej strony powodowej od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2008 r.

uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2008 r. podjął postępowanie w sprawie z powództwa Skarbu Państwa przeciwko W. Wytwórni Wódek „K. w W. o wydanie nieruchomości, zawieszony do czasu zakończenia wniesionej przez pozwanego sprawy o zasiedzenie spornych nieruchomości i umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 182¹ § 1 k.p.c., ze względu na ogłoszoną upadłość likwidacyjną pozwanego.

Zażalenie powoda zostało oddalone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2008 r., który uznał, że ze wszczęcia przez stronę pozwaną sprawy o zasiedzenie wynika, iż „nie kwestionuje ona co do zasady braku tytułu prawnego do przedmiotowej nieruchomości, wobec czego pomiędzy stronami

nie ma sporu dotyczącego prawa własności”. Z tego względu postępowanie zostało prawidłowo umorzone, a strona powodowa może dochodzić ochrony swoich praw przez złożenie wniosku o wyłączenie nieruchomości z masy upadłości.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie art. 182¹ § 1, art. 385 w związku z art. 397 § 2 i art. 386 § 1 w związku z art. 397 § 2 k.p.c., a także art. 144 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535, ze zm. – dalej: „Pr.u.n.”) i wniósł o jego uchylenie oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 182¹ § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku pozwanego, a postępowanie dotyczy masy upadłości, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Kategoryczność tego sformułowania może sugerować, że umorzeniu podlega każde postępowanie sądowe prowadzone w chwili ogłoszenia upadłości, byleby tylko „dotyczyło masy upadłości”. Tak szerokie ujęcie zakresu przedmiotowego umorzenia postępowań prowadzonych przeciwko pozwanemu, wobec którego ogłoszono upadłość likwidacyjną, jest jednak nieprawidłowe. Przede wszystkim pozostaje w sprzeczności z istotą postępowania upadłościowego, która – najkrócej rzecz ujmując – polega na zgłaszaniu przez wierzycieli swoich wierzytelności względem upadłego, ustaleniu listy tych wierzytelności, a następnie ich zaspokojeniu w kolejności ustalonej w art. 342 Pr.u.n. Należy podkreślić, że zgłoszeniu na listę wierzytelności nie podlega każde roszczenie, które było dochodzone przed sądem przeciwko pozwanemu zanim ogłoszono względem niego upadłość.

Powszechnie przyjmuje się, że istnieją trzy grupy wyłączeń. Wyłączenie pewnych kategorii wierzytelności z postępowania o zgłoszenie i ustalenie listy przewidują wyraźnie art. 63-67 Pr.u.n., a w piśmiennictwie zgodnie przyjmuje się, że masy upadłości nie dotyczą także postępowania o roszczenia niemajątkowe oraz – mimo charakteru majątkowego – sprawy o alimenty. Ponadto, niezależnie od rozbieżności doktrynalnych odnoszących się do pojęcia wierzytelności, nie ma wątpliwości, że jest to kategoria właściwa stosunkom zobowiązaniowym, której wyróżnikiem jest względny charakter prawa podmiotowego. Z tej przyczyny nie można uznać za wierzytelności roszczeń z tytułu ochrony przysługującej w wypadku naruszenia praw podmiotowych bezwzględnych, których przykładem jest roszczenie windykacyjne. Skoro zaś roszczenia te nie są wierzytelnościami, to mimo że – jak to

ujmuje art. 182¹ § 1 k.p.c. – niewątpliwie „dotyczą masy upadłości”, nie ma uzasadnionych podstaw do tego, aby postępowania w tych sprawach podlegały umorzeniu z chwilą ogłoszenia upadłości likwidacyjnej pozwanego.

Za odmiennym stanowiskiem, prezentowanym w zaskarżonym wyroku, nie przemawia argumentacja Sądu Apelacyjnego, odwołująca się do możliwości dochodzenia w postępowaniu upadłościowym wyłączenia określonego przedmiotu z masy upadłości. Trzeba podkreślić, że w razie nieuwzględnienia wniosku o wyłączenie (art. 72 Pr.u.n.), powodowi przysługuje wprawdzie uprawnienie do wniesienia powództwa o wyłączenie (art. 74 Pr.u.n.), jednakże ze względu na przewidziane w tym przepisie ograniczenia zarówno co do możliwości zgłaszania podstaw tego powództwa, jak i terminu do jego wniesienia ochrona praw właścicielskich w postępowaniu upadłościowym jest słabsza od ochrony w procesie windykacyjnym. Ponadto nowy pozew podlega nowym opłatom, gdyż koszty sprawy, w której postępowanie umorzono, podlegają także umorzeniu (art. 182 § 4 k.p.c.).

Z tych względów sformułowaniu, którym ustawodawca posłużył się w art. 182¹ § 1 k.p.c., nie można nadawać tak szerokiego rozumienia, jakie wynika z brzmienia tego przepisu, a więc że umorzeniu podlegają postępowania we wszystkich toczących się sprawach, które dotyczą masy upadłości. Trafność tego poglądu potwierdza brzmienie art. 182¹ § 2 k.p.c., w którym mowa jest wyraźnie i precyzyjnie o „odmowie uznania wierzytelności”. Z tego względu prawidłowego odczytania znaczenia normy art. 182¹ § 1 k.p.c. można dokonać tylko w kontekście systemowym, tj. uwzględniając treść całego przepisu art. 182¹ k.p.c. oraz odnosząc się do istoty i celu postępowania upadłościowego. Prowadzi to do wniosku, że umorzeniu na podstawie art. 182¹ § 1 k.p.c. podlegają tylko postępowania w tych sprawach, w których dochodzone roszczenia mogą być zgłaszane i uznawane wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, a więc takie, które w doktrynie określa się obrazowo mianem „wierzytelności upadłościowych”. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 października 2008 r., III CSK 120/08 (nie publ.), trafnie podkreślając, że przepisu tego, jako normy szczególnej, nie powinno się wyklądać rozszerzająco.

Oznacza to, że podstawowy zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 182¹ § 1 k.p.c. okazał się uzasadniony, co uzasadnia uwzględnienie skargi (art. 389¹⁴ k.p.c.).

